

BESLUT

2021-09-06 Dnr: 20/02294, 1954, 2385,
2439, 2800 och 2838

SAKEN

Uppdraggranskning – vården och AI-verktyget, SVT1, 2020-03-04, program om upphandlingen av ett vårdverktyg; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet

Lokala nyheter Skåne, SVT1, 2020-02-04, kl. 18.10, 2020-03-03, kl. 18.15, 19.55 och 21.46, 2020-03-06, kl. 18.15, 2020-04-05, kl. 18.10 och 19.55 och 2020-04-08, kl. 18.15 och 21.39, inslag om ett vårdverktyg; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet

BESLUT

Programmet och inslagen frias. De strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om respekt för privatlivet.

UPPDRAG GRANSKNING

Programmet var en granskning av en upphandling av ett digitalt vårdverktyg som Region Skåne genomfört. Inledningsvis sa programledaren följande.

Det kallas Vårdexpressen och såldes in som ett IT-verktyg som med artificiell intelligens skulle revolutionera arbetet på svenska vårdcentraler. [...] Men vad händer när man börjar skrapa på ytan hos framgångsföretaget och dess skapare? [...] Ja, redan på kvällen efter att våra reportrar hade börjat ställa frågor så beslutade Skånes regiondirektör att omedelbart stoppa kontraktet med bolaget bakom det digitala verktyget Vårdexpressen, som redan tecknat avtal värda närmare en miljard kronor med två svenska storregioner. Nu kan vi ge er hela berättelsen om vad som egentligen hände.

Läkaren och vd:n för företaget bakom vårdverktyget (A), berättade att en oberoende expertkommitté ansett att företaget var ett av världens mest innovativa företag och att EU beviljat ett jättestort anslag till företaget. Två reportrar begav sig till företagets huvudkontor som låg i ett kontorshus i Malmö. Utanför entrén till kontorshuset konstaterade reportrarna att det bland företagsskyltarna saknades en skylt för det aktuella bolaget. En reporter berättade att Region Skåne trodde att Vårdexpressen skulle revolutionera vården och spara hundratals miljoner kronor. A

beskrevs som en framgångssaga med en läkarexamen, diabetesforskning och studier vid två amerikanska toppuniversitet. Reportern beskrev Vårdexpressen som ett verktyg där patienterna själva skriver in sina symtom, antingen på en skärm på vårdcentralen eller i mobilen. Ett dataprogram sammanfattar sedan och analyserar patientens svar. Denna sjukdomsbeskrivning, så kallad anamnes, hjälper vårdpersonalen att fatta beslut om diagnos och behandling. Reportern berättade att det var många som ville arbeta tillsammans med A. En av dessa personer var B. Reportern sa följande.

En av de som får upp ögonen för den unge innovatören är [B], rådgivare och strateg inom primärvården i Skåne. Han tycker att dataprogrammet är så bra att inte bara Skåne ska få ta del av det. Han tar med sig [A] till Göteborg för att visa upp det digitala verktyget för primärvårdsledningen i Västra Götaland. Visningen blir en succé. I minnesanteckningarna från mötet står det att ledningen "kommer att ta upp en diskussion om att införa systemet med Västra Götalandsregionens IT-direktör." (B, svensk undertext) – Det är ju syftet med de träffarna vi har haft med Västra Götaland i 20 år ungefär, det har varit att se om där är grejer som vi skulle kunna inspirera varandra med. Det är hela syftet med det här.

Under tiden som reportern pratade visades en bild på B. Reportern berättade att företaget marknadsförde sig med artificiell intelligens, AI. Reportern förklarade att med AI menas en förmåga hos dataprogram att efterlikna människors naturliga intelligens. Reportern sa följande.

Många höga sjukvårdschefer fascinerats av [A:s] dataprogram. [C] är vid den här tiden chef för digital förnyelse i Region Skåne. Han och [A] har redan träffats i styrelsen för Lunds universitets innovationsbolag där [A] satt med redan som student. Den 10 januari 2018 visar de upp [A:s] uppfinning för fler chefer i Region Skåne.

Under tiden som reportern pratade visades en bild på C. En chefsläkare från den skånska primärvården berättade därefter att det inför presentationen inte hade delats ut något underlag. Enligt chefsläkaren hade A berättat att det låg tio års forskning bakom Vårdexpressen men att A inte kunde uppge några referenser. Trots frågor från chefsläkaren om detta fick hon inga svar. Reportern berättade att projektet med vårdverktyget rullade vidare och att chefer från både Region Skåne och Västra Götaland träffades på ett möte i Malmö. Med på mötet var A och B. Efter mötet skickade B ett mejl där han bifogade bilder från mötet och i ämnesraden skrev "Trevligt besök idag från VGR med samsyn om Läkarexpressen". Reportern sa följande.

Det som började som en skånsk angelägenhet har nu vuxit till något större och planerna är att det ska fortsätta växa. [C] får i uppdrag att förbereda upphandlingen för båda storstadsregionerna. Det som nu händer är intressant. Under kort tid tas flera steg som knyter bolaget tätt till regionens tjänstemän. [A] bjuder in [C] att redigera i ett viktigt dokument inför upphandlingen. Det som internt kallas "företagets bibel" och som bara den innersta kretsen har tillgång till. Köparen får alltså insyn i säljarens företagshemligheter. Och nu börjar arbetet med nästa viktiga dokument: direktivet för upphandlingen. Även här visar det sig att gränserna mellan den privata entreprenören och den offentliga upphandlaren suddas ut. Under vår granskning kommer vi i kontakt med ett flertal personer som tidigare jobbat med [A]. De ger oss tillgång till internt material som visar hur tjänstemän satta att utvärdera konkurrerande företag intimt börjar samarbeta med ett av dem, Vårdinnovation, som sen också vinner upphandlingen i både Skåne och Västra

Götaland. På det här USB-minnet finns Region Skånes riktlinjer för upphandlingen. Vi har fått det av en av våra källor inne i Vårdinnovation som berättar att han fått USB-minnet av [A], vilket han själv förnekar. Det är väldigt känsligt material, vilket visas av rubriken vi möts av när vi öppnar dokumentet. [”Radera efter användning”] I dokumentet går det att följa ändringar och tidpunkter för när de gjorts. Just den här versionen är nedladdad flera månader innan upphandlingen annonserats ut. Enligt vår källa har alltså [A] dokumentet i sin hand redan då. Vem som gett honom informationen flera månader innan upphandlingen annonserats ut får vi inte veta. Nu har också säljaren insyn i köparens planer. Båda parterna vet nu vad den andra tänker och planerar.

Reportern intervjuade en professor i förvaltningsrätt vid Uppsala universitet och visade honom det som beskrivits ovan. Enligt professorn kunde detta vara ett brott mot likabehandlingsprincipen, en grundläggande princip i lag om offentlig upphandling (LOU). Enligt honom borde upphandlingen göras om. Reportern sa följande.

I slutet av maj 2018 annonseras upphandlingen ut offentligt. Det är flera månader efter att chefer på Region Skåne börjat förbereda upphandlingen tillsammans med segraren [A]. På marknaden finns det redan ett par konkurrerande produkter som används på svenska vårdcentraler, men det är fortfarande en ung och delvis utforskad teknik. Men det är bara Vårdinnovation som talar om att de har ett AI-verktyg.

Reportern intervjuade en tidigare kollega till A. Den tidigare kollegan berättade bland annat att verktyget, på den tiden kallat Läkarexpressen, påstods kunna hjälpa läkarna att handlägga 50 procent fler patienter. Var den uppgiften kom ifrån kunde den tidigare kollegan inte svara på. Vidare uppgav kollegan att vårdverktyget testats under en tid ”och att det har gått igenom cirka 1 200 patienter lite drygt i systemet”. Reporter sa följande.

[Namn på kollega] har alltså ingen vetskap om vad uppgiften om patientunderlaget baseras på. Han talar om 1 200 testade patienter. [A] talar om 3 000.

Reportern intervjuade en utredare från Läkemedelsverket som ifrågasatte patientunderlaget och menade att det var för litet om verktyget skulle börja användas på samtliga vårdcentraler i Region Skåne. Att gå från 3 000 patienter till 3 miljoner patienter krävde en helt annan utvärdering. Reportern berättade att utredaren även reagerat på beskrivningen och marknadsföringen av Vårdexpressen som byggt på AI. Enligt utredaren var verktyget registrerat hos myndigheten som ett enkelt system för anamnesupptagning, triagering och processtöd. Reportern sa följande.

Men att det innehåller AI, artificiell intelligens, försäkrar [A]. (A) – Jag vet ju vad som försiggår i systemet och det är AI i systemet. Absolut. Sen så får man då diskutera vad tror en lekman att AI är? Och många tror att AI, som har funnits sen 60-talet, att det är en liten trollkarl som sitter och gör och fattar besluten.

Reportern berättade att när upphandlingen gick in slutskedet i augusti år 2018 fanns det fyra konkurrerande företag kvar, inklusive Vårdinnovation Sverige AB (Vårdinnovation). I varsin utfrågning fick de kvarvarande företagen visa hur deras system klarade av att hantera fyra specifika patientfall. Enligt reportern var det bara

Vårdinnovation med sin nya produkt Vårdexpressen som klarade regionens tester. Och enligt en källa med insyn var det A som valt ut de fyra patientfallen, vilket A dock förnekade. Reportern berättade vidare att Region Skåne valde Vårdexpressen fastän det blev flera gånger dyrare än konkurrenterna. Avtalet var på åtta år och värt maximalt en miljard kronor. Reporterna fick inte några fler intervjuer med A som därefter bara kommunicerade via mejl och sms. Reportern sa följande.

När avtalet är i hamn tycks inget kunna stoppa Vårdinnovation. De söker nu ett stort EU-bidrag med stöd av primärvårdschefer från regionerna. I EU-dokumentet står det att Vårdexpressen är införd på 30 procent av Sveriges offentliga vårdcentraler med stor framgång, att en läkare kan ta emot 50 procent fler patienter och spara en miljon kronor per läkare och år. Det finns bara ett problem med det här: inget av det är sant. När ansökan görs finns det inte någon offentlig vårdcentral som använder verktyget. Inte i Skåne och inte heller någon annanstans i landet. Några beräkningar på effektivitet och besparingar på regionernas vårdcentraler har därför inte kunnat göras. I EU-ansökan dyker flera bekanta namn upp. Här presenteras både [C], som vid den här tidpunkten slutat på regionen, och [B], som ännu är kvar som företagets key advisor, nyckelrådgivare.

Efter att Vårdinnovation vunnit upphandlingen var det dags att testa verktyget på ett tiotal vårdcentraler i Skåne. Om testerna gick bra skulle det införas på samtliga vårdcentraler i Skåne. Enligt avtalet var det denna del som gav de största intäkterna för företaget. En reporter besökte en vårdcentral i Ramlösa, en vårdcentral där Vårdexpressens skärmar användes av patienter, och intervjuade två av besökarna. Reportern sa följande.

Från början är det tio vårdcentraler som är med i försöket, men på Södertull i Lund är kritiken från läkarna så stark att experimentet stoppas redan efter ett par dagar. Vellinge kommer aldrig i gång och snart stängs systemet ner även i Sösdala och Malmö.

Reportern intervjuade tre läkare som var kritiska till Vårdexpressen. En läkare ansåg att verktyget var amatörmässigt gjort och inte klarade av att särskilja lätt sjuka från svårt sjuka patienter, en annan läkare att det inte sparade den tid som utlovats och en tredje läkare att verktyget hotade patientsäkerheten. Reportern berättade sedan att B hade en nära anhörig som arbetade på A:s företag. Reportern sa följande.

Men det är inte bara anhöriga till regiontjänstemän som vill jobba hos [A]. Läckor från företaget ger oss tillgång till intern kommunikation som visar att även regionens chefer har planer på en karriär inom det nya företaget. [C], som skrev upphandlingsunderlaget, lämnar Region Skåne för att bli konsult och fortsätter ha tät kontakt med Vårdinnovation. [B] vill både bli anställd och till och med delägare.

Via telefon berättade B att han planerade för en ny karriär och att han föreslagit att A och han skulle bli partners. B skulle sälja sitt bolag till A och få betalt i aktier i Vårdinnovation. Vidare uppgav reportern att C via mejl svarat att han inte är eller har varit konsult åt Vårdinnovation. Enligt reportern visade dock intern kommunikation att C varit engagerad i Vårdinnovation i minst fem månader.

Reportern sa följande.

Vårdinnovation har inte betalat sin moms på drygt sex miljoner kronor och [A:s] första företag, Läkarexpressen, har sköntaxerats och därmed blivit av med sin F-skatt. När vi kontrollerar hur länge han arbetat som legitimerad läkare inom den offentliga vården i Region Skåne visar det sig att han bara har jobbat i en månad. Han har också jobbat kortare perioder åt privata vårdcentraler i Skåne. Han presenteras som allmänläkare, men någon sådan specialistexamen har han inte. I ett dokument står han som medicinsk direktör i Region Skåne, men någon sådan titel existerar inte.

Reportrarna träffade ledningen för primärvården i Region Skåne och presenterade för dem vad deras granskning kommit fram till. Därefter berättade reportern att Vårdinnovation två veckor efter intervjun med A betalat sin moms. Enligt reportern skulle ett företag av Vårdinnovations storlek betala moms var tredje månad. Reportern sa följande.

Vid den här tiden blir Region Skåne också klar med utvärderingen av pilotförsöket. På Primärvården online är det många som är nöjda. På vårdcentralerna däremot är omdömena mer negativa. Men sammantaget bedöms underlaget vara för litet för att man ska kunna dra några slutsatser.

En professor svarade via mejl att underlaget var för litet för att med säkerhet kunna säga om verktyget fungerade eller ej. Reportrarna besökte därefter Vårdinnovation och när de ringde på dörren öppnade en anställd på dörren, (D). Programmet avslutades med att följande textskyltar visades i bild.

[A] förnekar att han haft några oegentliga kontakter med Region Skåne varken före, under, eller efter upphandlingen. Enligt honom har Vårdinnovation lämnat korrekt information till EU och Vårdexpressen har registrerats enligt gällande regler.

[B] säger att hans arbete för att sprida Vårdinnovation skett på uppdrag av regionen och att hans bisyssla godkännts. Han och [C] förnekar att de varit nyckelrådgivare åt Vårdinnovation. [C] vill i övrigt inte kommentera sin roll i upphandlingen. Men säger att han kommer att medverka i regionens utredning.

INSLAGEN I LOKALA NYHETER SKÅNE

Lokala nyheter Skåne den 4 februari 2020, kl. 18.10

Inslaget inleddes med att nyhetsuppläsaren sa följande samtidigt som en skylt med texten "Läkare sågar Vårdexpressen" visades.

Men vi börjar alltså med SVT:s granskning av Vårdexpressen, ett verktyg som skulle revolutionera primärvården med artificiell intelligens. Vår granskning har redan lett till att Region Skåne stoppat samarbetet med it-företaget bakom verktyget och nu vittnar en rad läkare om hur dåligt de tycker att det intelligenta verktyget fungerar i praktiken.

Sedan sades följande.

(Reporter 1) – Vårdexpressen skulle spara tid och pengar åt vårdcentralerna i Skåne och Västra Götaland. Men redan när systemet testades på den första vårdcentralen, Södertull i Lund, blev det starka protester från läkarna. Redan efter ett par dagar stoppades försöket. Efter det har Vårdexpressen testats på åtta olika vårdcentraler runt om i Skåne. Vi har pratat med flera läkare som har berättat hur dåligt det har fungerat. (Läkare 1) – Det är ingenting som vi tycker sparar tid för oss i vårt arbete som doktorer det kan jag inte säga,

varken jag eller mina kollegor. (Läkare 2) – Nej, jag var inte imponerad. Jag var tvärtom ganska förvånad att det var så, jag skulle vilja kalla det för amatörmässigt. (Reporter 2) – Patienterna ska fylla i sina symptom på en läsplatta. En sjukdomsbeskrivning, en så kallad anamnes, som sedan förs in i journalen. Tanken är att med hjälp av artificiell intelligens så ska vårdcentralerna hinna ta emot fler patienter. (Läkare 3) – Vi har ju tvärtom fått minska ned på antalet patienter som vi kan ta emot. (Reporter 1) – Varför då? (Läkare 3) – Det tar längre tid, det är ett. Först ska man få en överblick av den skrivna anamnesen, som är väldigt rörig. Sen ska man ju, måste man ofta upprepa anamnestagandet nästan från början och sedan så ja, det tar längre tid i hela förloppet tycker jag. (Reporter 1) – Och ibland blir det rent av fel. (Läkare 3) – Ja, till exempel så hade jag någon äldre kvinna som kom, och det stod i anamnesen att hon hade slagit i tån. Och så var det mycket följdfrågor på det och jag tänkte 'oj, vad har hänt här'. Så kom jag in och pratade med henne och då sa hon 'nej, jag tror jag har gikt precis som min man har för det är precis samma symptom. Men har du inte slagit i tån? Nej, det har jag inte gjort men det, jag fick skriva det för det var svårt att hitta något annat som kunde passa'. Då blev det ju en helt annan, inte alls traumadiagnos. (Reporter 2) – Efter att vi under en intervju avslöjat dokument som visar på att upphandlingen kan ha varit riggad bestämdes det i fredags att Vårdexpressen skulle stängas efter beslut av regiondirektören. Region Skåne ska nu tillsätta en oberoende granskning av upphandlingen men först måste den oberoende granskaren nu upphandlas.

Inslaget avslutades med att nyhetsuppläsaren sa att Sveriges Television AB (SVT) upprepade gånger hade sökt bolaget bakom vårdverktyget för en kommentar.

Lokala Nyheter Skåne den 3 mars 2020, kl. 18.15, 19.55 och 21.46

I inslaget sades följande av nyhetsuppläsaren.

Med hjälp av artificiell intelligens så skulle vårdcentraler lösa personalbristen och spara miljoner i Region Skåne och Västra Götalandsregionen. Men efter att *Uppdrag granskning* börjat ställa frågor så har AI-verktyget stoppats. Läkare vittnar om att patientsäkerheten kan hotas och Läkemedelsverket reagerar nu på uppgifterna. En extern utredare ska granska upphandlingen. Reportaget "Vården och AI-verktyget" sänds imorgon kl. 20.00 i SVT1.

En infogad skylt med texten "AI-verktyg. Mer på svt.se/skane" visades under hela inslaget.

Lokala nyheter Skåne den 6 mars 2020, kl. 18.15

I påannonseringen av inslaget sa nyhetsuppläsaren att A blivit utsedd som adept i Prins Daniels Fellowship. Sedan sades följande.

(Reporter 1) – *Uppdrag granskning* och *SVT Nyheter Skåne* avslöjade misstänkta felaktigheter i samband med att Region Skåne upphandlade ett digitalt vårdverktyg värt hundratals miljoner kronor. Och nu visar det sig att mannen bakom det vinnande bolaget, [A], har blivit utsedd som adept i Prins Daniels Fellowship. (Reporter 2) – Det är ett nätverk för några unga framgångsrika företagare och näringslivstoppar i landet.

Därefter spelades en kommentar av A upp samtidigt som en stillbild på A visades. A sa följande.

Jag har inte gått ut med något officiellt uttalande om detta och jag tänker att det är mer och mest lämpligt att det är Prins Daniel Fellowship själva som kommenterar.

Sedan sades följande.

(Reporter 1) – [A] och hans bolag har hamnat i blåsväder efter reportaget i *Uppdrag granskning* och Region Skåne har tillfälligt stoppat införandet av vårdvertyget. På Prins Daniels Fellowship avböjer man en intervju men skriver så här i ett mejl. (Speakerröst) – Vi ser allvarligt på de uppgifter som framkommer i *Uppdrag granskning*. Därför tycker vi att det är positivt med den oberoende utredningen Region Skåne tillsatt. Vi kommer att följa den och även kontakta [A] för en dialog.

Därefter intervjuades reporter 1 och reporter 2 i nyhetsstudio om vilka reaktioner de hade fått på granskningen samt om vad som hänt och eventuellt skulle ske i den fortsatta processen på Region Skåne. Bland annat sades följande.

(Nyhetsuppläsare) – Hur har regionen agerat efter avslöjandet? (Reporter 1) – Ja, de reagerade ju redan för ett tag sedan när vi gjorde en ansvarsutkrävande intervju med primärvårdsledningen i Skåne. Samma kväll så fick regiondirektören då [personnamn] veta vad vi hade för material och han beslutade omedelbart om att stoppa då samarbetet, pausa samarbetet. Och man har ju då tillsatt en oberoende utredning, en revisionsbyrå som nu ska då granska den här upphandlingen och försöka se vad som har hänt. Ett problem är ju att vi har ju så många källor och så mycket material som Region Skåne inte har. Så vi får se vad de kommer fram till. (Reporter 2) – Så det är många på Region Skåne då som inväntar nu den här utredningen innan de agerar. (Nyhetsuppläsare) – Just det. Då har ju Region Skåne avbrutit det här samarbetet med Vårdinnovation. Men framöver då, de inväntar det här resultatet, vad kan man tänka sig händer? (Reporter 1) – Ja, det som har hänt nu är att en tjänsteman har ju idag skilts från sina arbetsuppgifter. Och när man sen blir färdig med den här utredningen, visar det sig då att den här upphandlingen har gått till på ett felaktigt sätt som vi visar i programmet, så kommer man väl avbryta då. Men det kan ju också vara så att man kommer fram till att man inte kan bevisa att något felaktigt har skett.

Lokala Nyheter Skåne den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55

Inslagen var likalydande och under påannonseringen visades en infogad skylt med texten ”Vårdinnovation. Vd:n uppgavs felaktigt ha doktorsexamen” och nyhetsuppläsaren sa följande.

SVT Nyheter Skåne fortsätter sin granskning av företaget Vårdinnovation som Region Skåne stoppat samarbetet med efter misstänkta brister i upphandlingen. Nu visar det sig att bolagets vd felaktigt uppgetts ha en doktorsexamen i en ansökan om EU-bidrag.

I inslagen visades därefter en sekvens med bilder på bland annat företagets digitala vårdvertyg och företagets vd, A. Följande sades av en speakerröst.

Avtalet mellan Region Skåne och Vårdinnovation är värt maximalt 400 miljoner kronor och gäller ett datasystem som skulle införas på Skånes offentliga vårdcentraler. Men efter SVT:s granskning har samarbetet mellan regionen och bolaget avbrutits. Däremot beviljades Vårdinnovation i fjol ett EU-bidrag på omkring 20 miljoner kronor. Men EU:s beslut kan ha fattats på felaktiga grunder. I ansökan står det att bolagets vd [A] har en doktorsexamen i medicinsk vetenskap, men det stämmer inte enligt Lunds universitet. [A] är inskriven doktorand, men har ännu inte disputerat. [A] säger att en person försökt sabotera EU-projektet, men att bolaget lämnat korrekt information till EU. EU-kommissionen säger att man tagit del av SVT:s avslöjanden och att man tittar närmare på uppgifterna.

Lokala Nyheter Skåne den 8 april kl. 18.15 och 21.39

Inslagen var likalydande. I det så kallade löpet sa nyhetsuppläsaren bland annat följande.

Det finns tecken på att Region Skånes upphandling av det digitala verktyget Vårdexpressen inte har gått rätt till. Det framgår av den externa utredningen som regionen beställt. Och i kvällens sändning följer vi upp historien om Vårdexpressen.

Under påannonseringen av inslaget visades en infogad skylt med texten ”Vårdexpressen. Upphandling granskad”. Nyhetsuppläsaren sa följande.

Nu ska vi återvända till Region Skånes upphandling av dataprogrammet Vårdexpressen, där patienter själva ska kunna ange sina symptom på en skärm på vårdcentralen eller i mobilen. Vi har tidigare berättat hur Region Skåne stoppade processen, efter SVT:s granskning av företaget Vårdinnovation, som vann den tidigare upphandlingen. Regionen tillsatte också en utredning för att undersöka om upphandlingen gått rätt till.

Därefter visades en infogad skylt med texten ”Vårdexpressen. Utredning drar ut på tiden” och nyhetsuppläsaren sa följande.

Och Region Skånes externa utredare har redan hunnit se att det finns tecken på brister i upphandlingen. Men längre än så har utredningen inte kommit, och det kan dröja innan den blir klar.

Därefter uttalade sig en ekonomidirektör på Region Skåne om utredningen. Följande sades.

Deras initiala bedömning ger vid handen att det var rätt att stoppa och tillsätta en extern utvärdering. Och det finns signaler som tyder på att upphandlingen inte har gått rätt till.

Därefter sa en reporter följande.

Men den externa utredningen kommer att dröja. Och pausas nu på grund av coronaviruset och det rådande reseförbudet.

Därefter uttalade sig ekonomidirektören på Region Skåne igen. Följande sades.

(Reporter) – Nu sitter de i karantän då, de som gör den här utredningen. När kan då rapporten bli färdig? (Ekonomidirektör) – Ja tyvärr vet jag inte det eftersom jag inte har någon aning om hur länge coronaviruset kommer härja över Sverige. Vi får nog avvakta det ett tag och se.

Sedan intervjuades en reporter i nyhetsstudion.

(Nyhetsuppläsare) – Nu har vi med oss (namn), en av reporterna som var med och granskade upphandlingen av Vårdexpressen. (Namn), vad återstår för att slutföra utredningen? (Reporter) – Ja, det är utredarna, de är stationerade i Stockholm och de har nu tagit fram det mesta material de behöver och det visar sig nu att vi hade rätt i vår granskning att det här var en uppgjord upphandling på förhand. Men nu vill man höra vissa personer. Och det vill man göra öga mot öga i Skåne och de har reseförbud, så det får vänta ett tag. Vi vet ju nu att ledningen för Region Skåne har gått ut i ett mejl till alla chefer att man inte kan återuppta det här Vårdexpressen på grund av det man nu kommit fram till.

Så vi får väl se, vad när coronaviruset har lagt sig och man kan slutföra utredningen. (Nyhetsuppläsare) – Du nämnde coronaviruset här, nu under det här coronautbrottet hade det ju varit bra med att ha ett sådant här digitalt verktyg där patienterna själva kan fylla i uppgifterna om sina symptom. Hur ligger regionen till med en ny upphandling? (Reporter) – Ja. Ja och det är bråttom, säger ekonomidirektören när jag intervjuade honom idag, så man håller nu på att förbereda en upphandling och det är bråttom att få ut den. Då ska man annonsera den, och det kan ju bli så att det här företaget som vi har granskat, de får också vara med i den här upphandlingen då. (Nyhetsuppläsare) – De kan alltså få vara med i den nya upphandlingen? (Reporter) Ja, sen om man sen kommer att ta hänsyn till alla felaktiga uppgifter om de här verktygen eller forskning, titlar på vd:n, det här EU-bidraget man verkar ha fått på felaktiga grunder, det får vi väl se men dessutom är det ju så att Region Skåne har redan betalat många miljoner för att utveckla ett verktyg online, Primärvården Online, i Skåne. Som ja, ska man betala en gång till då om de skulle vinna? (Nyhetsläsare) – Åh, ja. Tack (personnamn, förnamn) för att du var med.

ANMÄLNINGARNA MOT PROGRAMMET

Uppdraggranskning är anmält av Vårdinnovation som företräds av A. Programmet är även anmält av B och C. De anser att programmet strider mot kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelserna om beriktigande och respekt för privatlivet. Deras kritik sammanfattas nedan.

Opartiskhet och saklighet

Programmet saknade helt fokus på andra anbudsgivare i upphandlingen. Den kontakt som varit mellan Vårdinnovation och Region Skåne framstod som olämplig då ingen jämförelse gjordes med den kontakt som andra anbudsgivare haft med upphandlande myndighet.

I programmet framställdes det som att B hade ett otillbörligt intresse av Vårdinnovation och vårdverktyget. Det framgick dock inte att det ingick i B:s arbetsbefattning som rådgivare och strateg i Region Skåne att skaffa sig insikt om nya IT-lösningar på marknaden och föreslå Region Skåne hur dessa bäst bör och kan användas. B:s aktiviteter var helt i linje med hans arbetsuppgifter. Att det presenterades som att B ”fick upp ögonen för A” gav en vilseledande bild av det faktiska förhållandet och antydde på oegentligheter eller korruption.

I programmet ifrågasattes uppgiften att det ligger tio års forskning bakom vårdverktyget och detta användes mot Vårdinnovation för att företaget inte presenterat något underlag för detta. Det var en vilseledande framställning. Vårdinnovation har alltid uppgett att det ligger tio års ”forskning och utveckling” bakom Vårdexpressen. Verktyget har genomgått en noggrann testning av chefsläkare vid Region Skåne och vidare konfigurerats för att följa Region Skånes regionala riktlinjer samt de nationella riktlinjer som ska följas i svensk primärvård. Detta var en del av en systematisk och genomgående process som pågick i många månader med kontinuerlig utvärderings- och förbättringsarbete av specialister inom allmänmedicin och flertalet chefsläkare.

Det påstods felaktigt att C bjudits in till att redigera i företagets "bibel". C har inte gjort några ändringar i dokumentet eller ens läst dokumentet. Detta styrks genom visningsloggar och redigeringshistorik.

Att dokumentet skulle vara någon form av styrdokument eller "bibel" stämmer inte, det är helt enkelt en produktbeskrivning som kan likställas med en broschyr ämnad för marknadsföring som inte innehöll några företagshemligheter.

Det påstods i programmet att A och Vårdinnovation haft tillgång till känsliga dokument inför upphandlingen. Dessa dokument påstods ha kommit A tillhanda på ett USB-minne. Rapporteringen kring detta USB-minne var inkonsekvent då två helt olika minnen vid olika tidpunkter rapporterades vara det berörda minnet. Vidare var det inte klart vilket underlag reporterna menade existerade på USB-minnet. Inledningsvis påstods det att "projektdirektiven" låg på USB-minnet och kort därefter hela "Region Skånes upphandlingsmaterial". Det är en väsentlig skillnad mellan ett projektdirektiv och allt tillgängligt upphandlingsmaterial.

Tittarna fick uppfattningen att det förekommit oegentligheter inom ramen för den aktuella upphandlingen, trots att professorn i förvaltningsrätt vid Uppsala universitet uttalade sig om en hypotetisk situation.

A anser att intervjun med den tidigare kollegan till honom innehöll felaktigheter.

I programmet försökte SVT göra gällande att Vårdexpressen tidigare kallats för Läkarexpressen, trots att de vid upprepade tillfällen fått förklarat att det är två olika verktyg. Vårdexpressen har väsentligt annorlunda och mer avancerad funktionalitet.

Vårdinnovation har efter programmet sändes kontaktat utredaren på Läkemedelsverket som uppgett att han blivit ombedd att ge ett uttalande utan att ha fått en fullständig beskrivning av, eller haft tillgång till, Vårdexpressen. Genom att utredarens uttalande gjordes på bristfälligt underlag blev programmet missvisande vad gäller registreringen av Vårdexpressen hos myndigheten. A har även anfört att Läkemedelsverkets utredare uttalar sig om patientunderlaget men har av reporterna fått den felaktiga informationen att breddinförandet baseras på 3000 patienter. Enligt A skulle breddinförandet baseras på att 11 959 patienter använt verktyget Vårdexpressen (Region Skånes utvärdering).

De påstods felaktigt att de fyra patientfallen som användes för att utvärdera de olika leverantörernas tekniska lösningar hade valts ut av Vårdinnovation.

I programmet berättades att C:s namn förekommer i en EU-ansökan som bolaget Vårdinnovation lämnat in. I mejl till SVT förklarade bolaget att C skrivits in av bolaget i ett tidigt utkast av ansökan. Denna information utelämnades i programmet.

I programmet kunde tittarna få uppfattningen att omdömena om Vårdexpressen var mer negativa på vårdcentralerna än vad som egentligen var fallet. Genom att se till Region Skånes utvärdering framgår det att resultaten är goda och bättre än vad programmet fick det att framstå som. I programmet intervjuades två patienter och tre läkare som alla återgav klart negativ kritik mot verktyget. Programmet visade inga intervjuer med patienter eller läkare som var positiva till verktyget. Detta gav intrycket att de som använt verktyget generellt var extremt missnöjda. Särskilt positiva var vårdpersonal utöver läkare, men inslaget valde att enbart fokusera på läkare och lyfte inte den nytta verktyget gör för hela personalstyrkan på en vårdcentral. Vårdinnovation vet med säkerhet att det finns ett stort antal läkare som förhåller sig positivt till verktyget och vad det möjliggör.

Inför fortsatt upphandling i augusti år 2018 tog B upp frågan om jäv i arbetsgruppen men eftersom ingen anställning fanns för hans sambo så bedömdes det inte vara jäv. B:s dåvarande sambo blev sedan anställd i Vårdinnovation efter upphandlingen.

Sista dagen för att deklarerera moms hade vid tillkomsten av programmet ännu inte infallit. Det framstod som att den ej deklarerade momsen var en oegentlighet. Enligt registerutdrag från Skatteverket framgår att Vårdinnovation redovisat sin moms i tid.

A har aldrig presenterat sig som allmänläkare. I programmet framställdes det som en chockerande insikt att A endast arbetat som legitimerad läkare i en månad inom Region Skåne. A har även tjänstgjort utanför Region Skåne, vilket är väsentligt mer än en månad. Detta nämndes aldrig.

Det påstods felaktigt att A:s titel som medicinsk direktör hos Region Skåne var påhittad. A har varit verksam med titeln "Medicinsk Direktör fas II-III och digital hälsa" vid Region Skåne.

Vårdinnovation och A har begärt att SVT beriktigar samtliga sakuppgifter.

Anmälarna har även kritiserat artiklar på SVT:s webbplats.

Respekt för privatlivet

A, B och C har omnämnts och figurerat i programmet mot deras vilja. De är inte på något sätt offentliga personer som det är försvarligt att peka ut. Två anhängare till A anför vidare att programmet inneburit ett lidande även för dem. Programmet innebar också ett intrång i D:s privatliv. Han är inte en offentlig person och har inte samtyckt till att medverka i programmet.

ANMÄLNINGARNA MOT INSLAGEN

Lokala nyheter Skåne den 4 februari 2020, kl. 18.10

Inslaget är anmält av Vårdinnovation. Anmälaren anser att det strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. A:s kritik mot inslaget är i huvudsak densamma som riktats mot *Uppdrag granskning*.

Lokala Nyheter Skåne den 3 mars 2020, kl. 18.15, 19.55 och 21.46

Inslaget är anmält av Vårdinnovation som företräds av A. Anmälaren anser att det strider mot kraven på opartiskhet och saklighet och bestämmelsen om respekt för privatlivet och bestämmelsen om beriktigande. A:s kritik mot inslaget är i huvudsak densamma som riktats mot *Uppdrag granskning* i de delar som gäller omdömen från vårdpersonal, uttalandena från utredaren på Läkemedelsverket samt vad som anförs om intrångsuppgifter.

Lokala nyheter Skåne den 6 mars 2020, kl. 18.15

Inslaget är anmält av Vårdinnovation som företräds av A. Anmälaren anser att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet. A:s kritik mot inslaget är i huvudsak densamma som riktats mot *Uppdrag granskning*.

Lokala Nyheter Skåne den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55

Inslaget är anmält av A som anser att det strider mot kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelserna om respekt för privatlivet, beriktigande och genmäle. A anför sammanfattningsvis följande.

Saklighet

I inslaget uppgavs det felaktigt att det avtal som ingicks mellan Region Skåne och Vårdinnovation uppskattas till ett värde av 400 miljoner kronor. Enligt tilldelningsbeslutet som varit en allmän handling framgår det att avtalets värde beräknas uppgå till 320 miljoner kronor.

I inslaget gjordes det gällande att företaget i sin ansökan om EU-bidrag uppgav att A har en doktorsexamen. Det rör sig om ett skrivfel av en före detta medarbetare i ett enskilt avsnitt av ansökan. Av två andra passager i samma ansökan framgick det att A ännu inte hade försvarat doktorsavhandlingen. Då två av passagerna stod i konflikt med en tredje måste någon av dem ha varit en felskrivning, sannolikt den som befann sig i minoritet. Ändringen av ansökan var vidare en bekräftelse på vilken formulering som var den felaktiga. Ansökan rättades under ansökningsprocessen, flera månader innan avtalet med EU tecknades. Det slutliga avtalet mellan EU och Vårdinnovation ingicks i oktober 2020.

A svarade på ett e-postmeddelande, men det uppmärksammades inte. SVT har varken sökt kontakt på sms eller telefon i anslutning till att inslagen sändes eller

efteråt. När han i efterhand sökte kontakt blev han avvisad och fick varken rättelse eller beviljades genmäle.

Respekt för privatlivet

A:s kritik mot inslaget är i huvudsak densamma som riktats mot *Uppdrag granskning*.

A har angett att inslaget sändes den 5 april 2020 i *Lokala Nyheter Skåne* i SVT. Granskningsnämnden har mot bakgrund av anmälan granskat de inslag som sändes i *Lokala Nyheter Skåne* i SVT1 den 5 april 2020 kl. 18.10 och 19.55.

Lokala Nyheter Skåne den 8 april kl. 18.15 och 21.39

Inslagen är anmälda av Vårdinnovation som företräds av A. Anmälaren anser att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet. A:s kritik mot inslagen är i huvudsak densamma som riktats mot *Uppdrag granskning* och *Lokala Nyheter Skåne* den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE ÖVER PROGRAMMET

SVT anser att programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelserna om respekt för privatlivet och beriktigande. SVT anför i huvudsak följande.

Opartiskhet

Inför sändning ställdes en rad frågor till A som inte önskade medverka. Några dagar före sändning emottogs flera skrivelser från anmälaren. Dessa bestod till viss del av svar på frågor som ställts men också till stor del av hans argumentation kring att frågorna inte var relevanta och att han och hans företag eller produkt inte borde förekomma i granskningen på det sätt som han i förväg ansåg att redaktionen avsåg.

Redaktionen kontrollerade de sakuppgifter som A framhöll och tog i programmet med de uppgifter som anmälaren anförde, när dessa kunde verifieras. Redaktionen tog också i programmet med bemötanden som anmälaren framförde i sina skrivelser och som han gett vid den första och enda filmade intervju som han ställde upp på för SVT.

B har vid flera tillfällen och i god tid före sändning getts möjligheter att bemöta eventuell kritik mot honom i programmet och att lägga fram sin syn på saken. Den kritik som B riktat mot programmet i sin anmälan har också kontrollerats i det fall att genmäle eller beriktigande skulle göras. Redaktionen har alltså inte uppfattat kritiken som en begäran om genmäle och har inte heller funnit felaktiga uppgifter som har behövt rättas.

C har konsekvent avböjt medverkan och intervju. Han har kontaktats åtskilliga gånger. Inför sändning kontaktades han ännu en gång och informerades om vad programmet skulle handla om och vad som skulle sägas angående hans roll i

upphandlingen och senare som konsult efter det att han slutat på Region Skåne. C fick även då tillfälle att i god tid före sändning inkomma med ett bemötande. Det bemötande han gav redaktionen publicerades i programmet. Om C hade svarat på fler frågor, gett fler bemötanden eller hade ställt upp på intervju, hade han naturligtvis fått mer utrymme att få sin sak redovisad i programmet. C har inte begärt genmäle eller beriktigande med anledning av programmet.

Saklighet

Redaktionen uppfattade under granskningen B:s roll som komplex. Han skulle hålla sig uppdaterad i IT-sammanhang och där vårda kontakterna med externa entreprenörer. Samtidigt skulle han som strateg och tjänsteman ha medborgarnas och patienternas bästa för ögonen. I processen att välja ut de externa företag som bjudits in för att förverkliga regionens visioner förväntades han förhålla sig opartisk. I upphandlingen av Vårdexpressen var han specifikt primärvårdrösten i expertgruppen och skulle föra primärvårdens talan utifrån deras behov och samtidigt försöka sprida verktyget till andra regioner i Sverige. Granskningen visade på nära kontakter och informationsdelning mellan företaget Vårdinnovation, A och personer i nyckelpositioner på den upphandlande sidan långt innan upphandlingen utannonserades och blev känd, samt under och efter upphandling.

I programmet ifrågasatte läkare, chefläkare och en professor bristen på forskningsunderlag och efterfrågade vilken vetenskaplig grund Vårdexpressen byggde på. Att efterfråga underlag från den som hänvisar till tio års svensk forskning och utveckling, och dessutom marknadsför sensationella resultat både vad gäller effektivitet och kostnadsbesparingar inom den offentliga vården, ingår i SVT:s granskningsuppdrag. Vårdinnovation har som privat bolag inga krav på att presentera underlag för det som påstås om forskning och utveckling. Men när Vårdinnovation använder detta underlag för att ta sig in på den offentliga marknaden så är det enligt SVT en skyldighet, både hos upphandlande myndigheter och medier, att ifrågasätta och granska detta.

Anmälarna beskriver företagets ”bibel” som en enkel företagspresentation. Redaktionen källor med insyn i företaget gjorde inte den bedömningen. För dem var det anmärkningsvärt att personer utanför företagsledningen, och utanför företaget, fick möjlighet att redigera i det de såg som ett känsligt internt dokument, ett styrdokument. Som framgår av programmet användes formuleringen företagets ”bibel” när det återgavs hur dokumentet beskrevs av andra på företaget. I ett mejl till SVT skickat från Vårdinnovation och A daterat den 25 februari 2020 beskriver A själv dokumentet enligt följande.

Då information om produkten Läkarexpressen varken fanns på webben eller i tryckt form så delades en beskrivning av systemet endast till relevanta personer. Anledningen till att endast ytterst få skulle få tillgång till informationen var att begränsa risken för plagiat, vilket bolaget erfarit tidigare när de redogjort för sin produkt.

Begreppet ”inbjöds att redigera” är en ren översättning. Beskrivningen visade hur dokumentet delats och att möjligheten att redigera getts. Det sades inget om huruvida C läst dokumentet, varit inne i det eller redigerat det. Som framgår av programmet berördes inte hur A fått materialet. Det som kunde konstateras i denna del var att A fick denna exklusiva fördel inför upphandlingen. Av redaktionens researchsamtal med chefen för Region Skånes inköpsavdelning framkom tydligt att informationsdelning av den arten inte får förekomma vid denna tidpunkt.

Redaktionen fick ett USB-minne med direktivet från en källa med insyn i upphandlingen. Två källor uppgav att regionens dokument kommit till dem från A. Ett projektdirektiv är ett levande dokument som uppdateras efterhand och förändras i takt med att regionen kommer närmare själva upphandlingen. I programmet fick ansvariga på Region Skåne se både delar av dokumentet som fanns på minnet och annan dokumentation. Frågan som ställdes var – varför hade A i februari år 2018 tillgång till projektdirektivet för upphandlingen, det som i det läget kunde beskrivas som ett grunddokument för upphandlingen.

Anmälarna gör en korrekt observation när de noterar att två USB-minnen förekom i bild. Filen flyttades av redaktionen över till det USB-minne som visades i närbild dels för att undvika att röja källor dels för att inte visa den företagslogga som fanns på det ursprungliga USB-minnet.

Professorn i förvaltningsrätt vid Uppsala universitet kommenterade det som presenterades i programmet om informationsflödet mellan parterna. SVT anser inte att professorn kritiserade någon enskild eller någon part som inte gavs möjlighet till bemötande. Även professorn har till redaktionen bekräftat att han anser att intervjun i programmet på ett korrekt vis återgett hans åsikter och att den redigerats på ett rättvisande sätt.

I programmet var en central fråga vilken data som verkligen fanns i datasystemet vid tiden för upphandlingen. Företaget Läkarexpressen AB som grundades 2014, tillhandahöll verktyget Läkarexpressen. Enligt A utvecklades verktyget Läkarexpressen och fick vid tiden för upphandlingen namnet Vårdexpressen. I en opublicerad del av intervjun med A sa han bland annat följande.

(A) – Vi har ju haft ett företag tidigare, som egentligen har förvaltat då tidigare varianter av den här mjukvaran, sen när vi skapade Vårdinnovation så var det då för att vi ville egentligen tänka på en mjukvara med både namnet, för det var inte ända målsenligt vårt tidigare namn, [...] det var väldigt mycket att vi såg det som att vi ville utveckla vidare vår medicinska tekniska produkt. Och då kalla den annorlunda, vilket, och den heter annorlunda idag.

I kommunikation med redaktionen har A i vissa mejl hävdade att Läkarexpressen och Vårdexpressen är vitt skilda produkter medan han i andra sammanhang hänvisat till underlag från Läkarexpressen när det gäller underlaget för Vårdexpressen. A återkommer till att SVT i programmet skulle ha påstått att det skulle vara samma sak. Detta är inte korrekt.

Av intervjun med utredaren på Läkemedelsverket framgick det att han reagerade på beskrivningen att Vårdexpressen bygger på AI. Eftersom patientunderlaget var avgörande för vilka påståenden som kunde göras om prestandan i Vårdexpressen var det också en av de frågor som redaktionen ställde till A, först vid den filmade intervju som gjordes och sedan i mejl. Om inte Vårdexpressen byggde på Läkarexpressen så fanns det de facto inget patientunderlag alls när Region Skåne inledde upphandlingen av anamnesverktyg.

I den intervju med A som gjordes långt efter upphandlingen, när Vårdexpressens pilottestades, bekräftades också detta förhållande. På vårdcentralen Vårdhuset i centrala Malmö tilläts A som vikarie bygga upp systemet och testa Läkarexpressen på patienter. Underlaget överfördes som framgår senare till Vårdexpressen. Det var också detta underlag med de 3000 förmodade patienterna, som Region Skåne baserade sitt inköp på och som Läkemedelsverket uttalade sig om i programmet. Då hade det förekommit lite olika uppgifter om hur mycket data som funnits som underlag i verktyget. Bland annat hade en företrädare för Läkarexpressen talat om 1200 patienter. Anmälaren refererar till Region Skånes utvärdering av Vårdexpressen, som regionen kallade ”pilotstudie”. Utredaren var medveten om att det även hade förekommit pilotförsök med verktyget efter att det hade upphandlats men att han ansåg att underlaget var litet oavsett pilotförsök. Som framgår kan dessa data inte ha använts 2018, varken i samband med upphandlingen eller vid registreringen hos Läkemedelsverket. Dessutom var utvärderingen klar först den 20 januari 2020, strax innan Region Skåne stoppade samarbetet med Vårdinnovation. Något breddinförande påbörjades aldrig.

Inför den utfrågning som genomfördes fick Vårdinnovation, enligt källor till redaktionen, en avgörande fördel genom att företaget valde ut de patientfall som låg till grund för de tester som de konkurrerande företagen fick genomföra.

Uppgiften att C omnämns i en EU-ansökan av Vårdinnovation belyste att företaget vid tillfället ansåg att de kunde hänvisa till anmälaren på det sätt som gjordes. Enligt redaktionens research hade uppgiften inte heller korrigerats i efterhand då EU-bidraget beviljades.

Reportern besökte en vårdcentral i Ramlösa där Vårdexpressen användes. Där uttalade sig två patienter som beskrev hur de upplevde systemet. I programmet intervjuades ett antal läkare som var delvis kritiska till Vårdexpressen. Det gjordes inget anspråk på att ge en bild av vad all personal ansåg om verktyget. Bland vårdpersonal är det läkarna som har det yttersta ansvaret för patientsäkerheten och därför var deras erfarenheter av systemet av särskild vikt. Före publiceringen var redaktionen i kontakt med flera läkare som arbetat med Vårdexpressen i pilotprojektet som var kritiska. Av dessa var det tre som intervjuades i programmet. Flera ville eller vågade inte ställa upp på intervju. Att kritiken var omfattande framgick även av den utvärdering som Region Skåne genomfört. I den enkät som gjordes hade läkarna gett mycket låga betyg till verktyget. Medarbetarenkäten från

de vårdcentraler som använt Vårdexpressen visar ett snittbetyg från läkare på mellan 1 och 5,5 på en tiogradig skala gällande påståendet om de skulle rekommendera kollegor att använda Vårdexpressen. Som framgick av programmet var, i motsats till de fysiska vårdcentralerna, omdömena från Primärvården online, mer positiva. Men på Primärvården online användes enbart en enklare version av verktyget med ett begränsat antal åkommor. Enligt redaktionen kunde utvärderingen som den var utförd inte anses ge ett gott betyg till Vårdexpressen. Det framgick även av den bedömning som gjordes av professorn som fick i uppdrag av Region Skåne att göra en analys av utvärderingen. Han ansåg sig inte heller kunna slutföra uppdraget eftersom ”datamaterialet för denna utvärdering är än så länge inte är tillräckligt omfattande för att man med säkerhet ska kunna uttala sig om verktyget fungerar eller inte.” Detta citerades i programmet.

En nära anhörig till B blev enligt B anställd efter upphandlingen. Av redaktionens research framgick att hon anställdes samma dag som avtalet mellan Region Skåne och företaget Vårdinnovation började gälla. Redaktionen bedömde att det var anmärkningsvärt att nyckelpersoner i Regionen, och deras anhöriga, under processen, fick eller eftersträvade anställning eller uppdrag i bolaget.

Som framgår påstods inte att de aktuella bolagen brutit mot några lagar. Det som belystes var huruvida Region Skåne var medvetna om hur [A] och hans företag skött sina åtaganden gentemot samhället. SVT och Skatteverket kunde notera att bolaget inte hade deklarerat eller betalat moms i tid med tanke på de regler som gällde för ett bolag av Vårdinnovations storlek. Det är möjligt att göra undantag för dessa regler, men någon sådan överenskommelse fanns inte mellan Vårdinnovation och Skatteverket vid tillfället. Efter att SVT uppmärksammat Region Skåne på de bristande redovisningarna och detta blivit känt deklarerade och betalade Vårdinnovation sin utestående moms som de uppskattade till 7,8 miljoner kronor. Vilket också framgick av programmet. Enligt Skatteverket och andra myndigheter gäller att små företag som har lägre momspliktig omsättning än en miljon kronor per år kan välja att redovisa momsen en gång om året, kvartalsvis eller månadsvis. Mindre företag som har momspliktig omsättning mellan en miljon och 40 miljoner per år kan välja att redovisa momsen en gång per kvartal eller en gång per månad. Större företag med momspliktig omsättning på över 40 miljoner kronor ska redovisa momsen en gång per månad. I detta sammanhang bedömdes Vårdinnovation AB som ett mindre företag, på gränsen till ett större. Företaget skulle alltså redovisa moms kvartals- eller månadsvis vilket inte hade skett tidigare, vilket framgick av programmet.

Det framgår av A:s tjänstgöringsintyg från Region Skåne att A tjänstgjort i 31 dagar som legitimerad underläkare. Övrig tid gällde hans utbildningstid då han bland annat haft AT-tjänst, vilket ju krävs för att kunna bli läkare. Det sades inte att A själv presenterat sig som allmänläkare utan att han presenteras som allmänläkare. Detta framgick av redaktionens research bland annat i mötesanteckningar från ett möte mellan Närhälsan i Västra Götalandsregionen och Region Skåne den 28

november 2017 där B och A representerade Region Skåne. B stod som strateg och A som allmänläkare.

Angående A:s titel som medicinsk direktör för fas II-III och digital hälsa vid Kliniska Studier Sverige Forum Söder har SVT kontrollerat uppgiften med enhetschefen för kliniska studier forum Söder. Hon har via mejl uppgett att A inte haft någon sådan tjänst eller varit anställd med den titeln hos dem.

Respekt för privatlivet

Redaktionens bedömning av om A kunde betraktas som en offentlig person i den aktuella granskningen byggde på affärens storlek, omfattningen av finansiering med offentliga medel och omfattningen av konsekvenserna för patienterna och primärvården i regionerna. Anmälaren har sökt uppmärksamhet och inte haft något emot uppmärksamhet så länge den varit positiv. Han har visat upp och marknadsfört bolaget och dess produkt i många offentliga sammanhang. A:s anhöriga förekommer inte i programmet och omnämns inte vid namn eller kopplas till något klandervärt. Om publiceringen drabbat A:s nära anhöriga är detta beklagansvärt.

När det gäller att B bestämde sig för att inte medverka i programmet och senare inte alls ville förekomma, bedömde redaktionen att detta inte kunde hindra granskning eller publicering när det gällde hans roll och hans ageranden i processen kring upphandlingen. De delar i processen, både före, under och efter upphandling och hur han agerade i processen som belystes var av avgörande betydelse för att kunna skildra problematiken. Som framgår gällde granskningen enbart anmälares ageranden i förhållande till hans yrkesutövning.

C var den enda personen i en nyckelposition som helt avstod från att medverka. Det som återgavs i programmet gällde anmälares ageranden i hans uppdrag i den granskade processen och inte i någon del hans privata sfär.

D arbetade vid tidpunkten som läkare på Vårdinnovation. Han uttryckte inte vid något tillfälle en önskan att inte medverka. Den medföljande fotografen var öppen med att han filmade det som pågick.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE ÖVER INSLAGEN I LOKALA NYHETER SKÅNE

***Lokala nyheter Skåne* den 4 februari 2020, kl. 18.10 och den 6 mars 2020, kl. 18.15**

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt med bestämmelsen om respekt för privatlivet. SVT har i huvudsak anfört vad som angavs i yttrandet gällande *Uppdrag granskning*.

Lokala Nyheter Skåne den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelserna om respekt för privatlivet, beriktigande och genmäle. SVT anför i huvudsak följande.

Opartiskhet

Redaktionen skickade den 17 mars 2020 ett mejl till anmälaren och bad specifikt om kommentarer gällande uppgifterna i det nu aktuella inslaget men fick då inga svar på frågorna. Det skickades ett nytt mejl till anmälaren den 24 mars men inte heller då kom något svar. Frågorna skickades till den mejladress genom vilken redaktionen hade haft kontakt med anmälaren i ett tidigare skede och som även användes vid kontakter senare. När anmälaren skickade ett mejl den 14 april 2020, nio dagar efter sändningen och som svar på redaktionens mejl 8 april 2020, kommenterade anmälaren uppgiften om doktorsexamen. Redaktionen bedömde att påståendet redan hade bemötts. Även om detta svar hämtades från material som redaktionen hade sedan tidigare, då redaktionen hade ställt frågor kring andra uppgifter i EU-ansökan, så var bedömningen att detta svar hade i stort samma innebörd som det anmälaren skrev i mejlet 14 april 2020, det vill säga det beskrev anmälares bemötande, att den felaktiga uppgiften inte var något som han stod bakom eller hade medverkat till.

Saklighet

Avtalets värde mellan Region Skåne och Vårdinnovation var 320 miljoner vilket inklusive moms blir cirka 400 miljoner kronor.

Slutdatum för ansökan om EU-bidraget var den 5 juni 2019. I slutet av juli utvärderade EU-kommissionen Vårdinnovations ansökan och beviljade den. Ansökningsprocessen pågick alltså under perioden mellan början av juni och slutet av juli 2019. Efter att EU-bidraget i slutet av juli beviljats övergick ansökan till en annan fas som kallas bidragsavtal.

Den ansökan som skickades in till EU senast den 5 juni 2019 är sekretessbelagd men redaktionen fick tillgång till dokumentet där de kunde se hur dokumentet uppdaterats över tid. I en version av dokumentet från augusti 2019 som redaktionen har stod det att A har en PhD, vilket på svenska kan översättas till en doktorsexamen i medicinsk vetenskap. Enligt hans handledare vid Lunds universitet, är A inskriven som doktorand men har ännu inte disputerat och har ingen doktorsexamen. Doktorstiteln i dokumentet fanns med från att ansökan skickats in. De delvis ändrade formuleringarna gjordes i september 2019, långt efter att ansökningsprocessen avslutats.

I slutet av juli beviljades ansökan och den gick då över i fasen bidragsavtal. Den felaktiga uppgiften fanns alltså med när ansökan lämnades in såväl som när den beviljades och övergick till fasen bidragsavtal.

I ett mejl till redaktion från A den 14 april 2020 skrev han bland annat att ”Jag har själv läst igenom vårt avtal och underlag och inte kunnat finna att det står någon felaktig titel. Det stämmer dock att det på ett av tre ställen råkat stå felaktigt i ett tidigt utkast som påtalades och rättades av mig, men det var alltså korrekt information på övriga två platser, och påtalades som sagt flera månader innan överenskommelse fattades med EU.” Detta bedömde redaktionen inte innebära att ett beriktigande var befogat. Uppgiften om doktorsexamen fanns med i en version av EU-ansökan från augusti 2019 som redaktionen hade tillgång till och slutdatum för ansökan var i juni 2019. I inslaget sades också att ”A säger att en person försökt sabotera EU-projektet men att bolaget lämnat korrekt information till EU.”

Respekt för privatlivet

SVT har i huvudsak anfört vad som angavs i yttrandet gällande *Uppdrag granskning*.

Lokala Nyheter Skåne den 8 april kl. 18.15 och 21.39

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet. SVT har i huvudsak anfört vad som angavs i yttrandet gällande *Uppdrag granskning* och *Lokala Nyheter Skåne* den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt nämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt nämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. SVT ska före sändning av

program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (13 § andra stycket i sändningstillståndet).

SVT ska beriktiga uppgifter som förekommit i ett tv-program när det är befogat (5 kap. 4 § radio- och tv-lagen).

SVT ska ge den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påstående tillfälle till genmäle (14 § i sändningstillståndet). Ett genmäle ska sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser. En begäran om genmäle ska behandlas skyndsamt hos programföretaget. Om SVT avslår en skriftlig begäran om genmäle ska programföretaget informera om möjligheten att göra en anmälan till nämnden. Ett beslut om avslag ska innehålla skälen för avslaget.

Vid tiden för sändning fanns i SVT:s sändningstillstånd bestämmelsen om att SVT ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (15 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen är avsedd att ge skydd för den personliga integriteten. Den tillämpas även i fall med namnpublicering vid brott eller misstanke om brott.

Nämnden får pröva en fråga om intrång i privatlivet endast om den person som berörs skriftligen medger det. Två anhängiga till A har lämnat sitt medgivande. D har lämnat sitt medgivande.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

***Uppdrag granskning* den 4 mars 2020**

Delar av anmälarnas kritik är riktade mot argument och påståenden som SVT fört fram i sina yttranden. Granskningsnämndens bedömning begränsas till de förhållanden som skildrades i programmet och de uppgifter som lämnades där.

Opartiskhet

Det aktuella programmet var en kritisk granskning av en upphandling av ett digitalt vårdverktyg, Vårdexpressen, som bland annat Region Skåne genomfört. Kritiken handlade främst om att B och C på Region Skåne inför upphandlingen av verktyget haft kontakter med A, vd:n för företaget bakom verktyget, som skulle ha otillbörligt gynnat bolaget. Vidare var programmet en kritisk granskning av företaget Vårdinnovation, dess produkt Vårdexpressen och vd:n A.

Denna utgångspunkt ligger väl i linje med SVT:s granskningsskyldighet och strider enligt nämndens mening inte i sig mot kravet på opartiskhet. Vad A anfört om att framställningen saknade fokus på andra anbudsgivare i upphandlingen innebär inte heller att programmet strider mot detta krav.

Programmet innehöll kritik mot A, B och C av sådant slag som dessa ska få möjlighet att bemöta. Av de uppgifter som lämnats i ärendet framgår att anmälarna getts möjligheter att bemöta och kommentera kritiken som riktades mot dem inför sändning. Vidare konstaterar nämnden att kommentarer från anmälarna genomgående redovisades i programmet. Programmet strider därför inte mot kravet på opartiskhet.

Saklighet

Anmälarna har fört fram ett antal punkter som de anser visar att programmet beskriver sakförhållanden på ett felaktigt sätt. Det gäller uppgiften om att A hade tillgång till dokument rörande den kommande upphandlingen på ett USB-minne och att detta skulle vara en känslig handling samt att de fyra patientfallen som användes för att utvärdera de olika leverantörernas tekniska lösningar hade valts ut av Vårdinnovation.

Som stöd för att förhållandena beskrivits sakligt har SVT bland annat hänvisat till att uppgifterna kommer från källor på Vårdinnovation som skyddas av det grundlagsfästa meddelarskyddet.

Nämnden konstaterar att det inte finns någon anledning att ifrågasätta SVT:s påstående om att uppgifterna kommer från grundlagsskyddade källor. Med hänsyn till detta – och eftersom anmälarna inte tydligt visat att uppgifterna är osakliga – kan nämnden inte finna att SVT har åsidosatt kravet på saklighet i dessa delar.

Anmälarna har anfört att påståendet i programmet om att ett delat dokument skulle vara företagets ”bibel” var felaktigt. Det är enligt anmälarna en enkel produktbeskrivning som kan likställas med en broschyr ämnad för marknadsföring som inte innehöll några företagshemligheter. Av handlingarna i ärendet framgår dock att A i ett mejl till SVT inför sändning beskrivit dokumentet som produktinformation som ”varken fanns på webben eller i tryckt form” och en ”beskrivning av systemet” som endast delades till ytterst få personer för att begränsa risken för plagiat. Mot denna bakgrund anser nämnden att SVT:s benämning av dokumentet inte medför att programmet strider mot kravet på saklighet i denna del.

A anser att flera påståenden som gjordes av den tidigare kollegan till honom var felaktiga. Nämnden konstaterar att denne var en tillfälligt medverkande person för vilken kravet på saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Den tidigare kollegans påståenden medför därför inte att programmet strider mot kravet på saklighet i denna del.

A har anfört att det i programmet felaktigt framstod som att Vårdinnovation inte betalat in sin moms i tid. Av ärendet framgår att uppgiften att bolaget inte hade betalat moms i tid baserades på en beräkning av bolagets storlek och inte på att det skulle ha funnits någon förfallen momsfordran. Enligt SVT ska ett företag av

Vårdinnovations storlek, enligt Skatteverkets regler, redovisa moms kvartals- eller månadsvis vilket inte hade skett. Vid en sammantagen bedömning anser nämnden att framställningen i programmet inte blev så missvisande att det strider mot kravet på saktighet i den delen.

A har anfört att det i programmet felaktigt framställdes som att Läkarexpressen och Vårdexpressen var samma medicintekniska produkter. Av SVT:s yttrande framgår dock att A i vissa mejl till SVT hävdade att Läkarexpressen och Vårdexpressen var vitt skilda produkter medan han i andra sammanhang hänvisat till data som kommer från användningen av Läkarexpressen när han talat om Vårdexpressen. A har även enligt SVT framhållit att verktyget Vårdexpressen bygger på systemet Läkarexpressen i en opublicerad del av intervjun med honom. Nämnden har tagit del av intervjun. Mot denna bakgrund anser nämnden att programmet inte var missvisande på det sätt som anmälaren anfört.

A har anfört att uttalandet från Läkemedelsverkets utredare om patientunderlaget byggde på att han av reporterna fått den felaktiga informationen att breddinförandet baserades på 3000 patienter. Enligt A skulle breddinförandet baseras på att 11 959 patienter använt verktyget Vårdexpressen. SVT har i sitt yttrande anfört att det var mot bakgrund av antalet patienter som testat Läkarexpressen som Region Skåne inledde upphandlingen av vårdverktyget och att det var dessa uppgifter som Läkemedelsverkets utredare uttalade sig om i programmet. Utredaren var medveten om att det även hade förekommit pilotförsök med verktyget efter att det hade upphandlats men att han ansåg att underlaget var litet oavsett pilotförsök. Nämnden konstaterar att utredaren var en tillfälligt medverkande person för vilken kravet på saktighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Hans påstående medför därför inte att programmet strider mot kravet på saktighet i denna del.

Vidare anser nämnden att SVT, mot bakgrund av de handlingar som inkommit i ärendet, visat grund för att C:s namn förekom i Vårdinnovations ansökan om EU-bidrag, att A inte haft titeln som medicinsk direktör, att A presenterats som allmänläkare, att A tjänstgjort som legitimerad läkare i endast en månad i Region Skåne och att omdömena om Vårdexpressen på vårdcentralerna som testat verktyget var negativa. Programmet strider inte mot kravet på saktighet i detta avseende.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte heller att programmet strider mot kravet på saktighet.

Respekt för privatlivet

Nämnden konstaterar att A, B och C förekom i programmet med både namn och bild och att de framställdes som klandervärda. Det kan diskuteras om skildringen av dem har varit av intrångskaraktär. Enligt nämndens mening var under alla förhållanden det intrång som kan ha uppkommit motiverat med hänsyn till ett

oavvisligt allmänintresse att rapportera om förhållanden kring den aktuella upphandlingen, särskilt som den innefattar användandet av allmänna medel. Vid den bedömningen har nämnden beaktat att A var vd för det företag som vann upphandlingen och att B och C hade klart framträdande offentliga roller i processen kring upphandlingen. Programmet strider därmed inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet. Programmet utgör inte heller något intrång i övriga anmälarens privatliv.

Lokala nyheter Skåne den 4 februari 2020, kl. 18.10, 3 mars 2020, kl. 18.15, 19.55 och 21.46 och 6 mars 2020, kl. 18.15

Inslagen frias vad gäller kraven på opartiskhet, saklighet och bestämmelsen om respekt för privatlivet med motsvarande motivering som i den friande bedömningen av Uppdrag granskning.

Lokala Nyheter Skåne den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55

Opartiskhet

Det framgår av SVT:s yttrande att A gavs möjligheter att inför sändning kommentera inslagen. Nämnden noterar vidare att A:s inställning redovisades i inslagen. Inslagen strider därför inte mot kravet på opartiskhet.

Saklighet

A har anfört att det felaktig sades i inslagen dels att det i EU-ansökan hade angetts att A hade en doktorsexamen i medicinsk vetenskap, dels att EU betalat ut bidrag till Vårdinnovation på felaktiga grunder. Det var vidare enligt A inte relevant för EU-bidraget om A hade en doktorsexamen eller inte.

Nämnden konstaterar att det av en version av EU-ansökan från augusti 2019 framgår att A har en PhD och att han genomfört doktorandstudier vid Lunds universitet och forskningsstudier för en doktorsexamen i medicinsk vetenskap. Mot den bakgrunden anser nämnden att det kunde uppfattas så som SVT anfört, nämligen att A uppgett att han hade en doktorsexamen i medicinsk vetenskap från Lunds universitet. Inslagen strider inte mot kravet på saklighet i den delen. Vad anmälaren i övrigt anfört innebär inte heller att inslagen strider mot detta krav.

Respekt för privatlivet

Inslaget frias med motsvarande motivering som i den friande bedömningen av Uppdrag granskning. Enligt nämndens mening var det intrång som kan ha uppkommit under alla förhållanden motiverat med hänsyn till ett oavvisligt allmänintresse att rapportera om förhållanden kring det aktuella EU-bidraget, särskilt som det innefattar användandet av allmänna medel.

Lokala Nyheter Skåne den 8 april kl. 18.15 och 21.39

Inslagen frias vad gäller kravet på saklighet med motsvarande motivering som i den friande bedömningen av Lokala Nyheter Skåne den 5 april 2020, kl. 18.10 och 19.55 och den friande bedömningen av Uppdrag granskning.

Övrigt

I nämndens uppgift ingår inte att pröva textinformation på SVT:s webbplats. Den delen av anmälarnas kritik lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg, Erik Fichtelius och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Rasmus Gedda.

För granskningsnämnden

Dag Mattsson

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.

SIGNATURSIDA

Detta dokument har elektroniskt undertecknats av följande
undertecknare:

NAMN:	Dag Edvin Bror Mattsson
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_09ec657784c36df1e44ae63ad1b51cab82
DATUM & TID:	2021-09-06 11:16:02 +02:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-09-06 11:16:09 +02:00
Ref: 19380SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)